

METODICKÉ CENTRUM PREŠOV

**Vyhodnotenie prieskumu o postavení
rómskeho dieťaťa a žiaka
vo výchovno-vzdelávacom systéme SR**

„V škole nejde o to zvíťaziť, ale dať šancu.“

Vzdelanie je základom zachovania demokratickej spoločnosti. Právo na vzdelanie je obsiahnuté v článku 2 Protokolu č.1 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a Dohovoru o právach dieťaťa. Žiadna politika na podporu ľudských práv, demokracie, nemôže byť efektívna, ak nejde ruka v ruku so snahou vychovávať verejnosť k jej základným princípom:

- výchova k identite,
- výchova ku slobode,
- výchova k zodpovednosti.

Demokracia, jej zachovanie, každého niečo stojí. Mnohí sa domnievajú, že stačí zmeniť systém. Zabúdajú však, že demokracia je vo vnútri ľudí (J. Fisher).

Požiadavka uplatňovať demokratické a humánne prístupy vo výchove a vzdelávaní nevyplývajú z akademických debát, či predstáv, vychádzajú zo skutočných potrieb konkrétnych ľudí, bez ohľadu na to, kde a v akom spoločenskom systéme žijú, či sú dospelí a či deti, učitelia a či žiaci. Škola je po rodine druhou najdôležitejšou inštitúciou, ktorá formuje dieťa. Práve tento aspekt je potrebné využiť pre reálny život. Škola by mala byť práve tou inštitúciou, ktorá pripraví mladých ľudí na skutočnosť, že spolužitie majority s minoritami v našej spoločnosti je daná historickým dedičstvom, kde existuje harmónia, ale aj konflikty. Akceptácia tejto skutočnosti môže znížiť nebezpečenstvo vytvárania rôznych bariér, či vzniku predsudkov.

Obsah

Predhovor	3
Úvod	7
1 Demografia	8
1.1 Stručná psychologická charakteristika rómskeho žiaka	8
2 Prieskumná úloha	10
2.1 Cieľ prieskumu	10
2.2 Východiská prieskumu	10
2.3 Úlohy prieskumu	10
2.4 Metódy prieskumu	10
3 Etapy prieskumu	12
3.1 Prvá etapa prieskumu	12
3.1.1 Vyhodnotenie údajov získaných z OŠMaTK OÚ v SR	12
3.2 Druhá etapa	19
3.2.1 Materská škola	19
3.2.1.1 Základné štatistické údaje a návrhy úloh pre rok 2002	19
3.2.2 Základná škola	25
3.2.3 Stredná škola	31
4 Zhrnutie	34
Záver	36
Zoznam bibliografických odkazov	37
Prílohy	38

Úvod

Vláda Slovenskej republiky na svojom zasadnutí prerokovala materiál Rozpracovaná stratégia vlády SR na riešenie problémov rómskej národnostnej menšiny do súboru konkrétnych opatrení na rok 2000 - II. etapa a uznesením vlády SR č. 294/2000 uložila príslušným zainteresovaným rezortom zabezpečiť realizáciu plnenia prijatých úloh.

V tejto súvislosti na základe Štatútu Metodického centra v Prešove a v súlade s uznesením vlády SR č. 294/2000 bolo menované MC poverené realizáciou rezortného výskumu o postavení rómskeho dieťaťa a žiaka v školskom výchovno-vzdelávacom systéme.

Cieľom rezortného prieskumu je zmapovanie skutočného stavu problémov rómskych detí a žiakov v oblasti výchovy a vzdelávania. Zistenie reálneho počtu rómskych detí a žiakov v konkrétnych lokalitách a súvisiacich problémov, či už z hľadiska sociálneho, demografického, vzdelávacieho, trestno-právneho, kultúrneho a pod.

Ambíciou riešiteľov úlohy je v ďalšom období realizácie formulovať výskumné úlohy, na riešení ktorých by participovali aj iné partnerské inštitúcie.

V prieskume bol akceptovaný predpoklad, že pedagóg, ktorý vyplňal dotazník, identifikoval rómske dieťa a žiaka na základe dôkladného poznania tohoto dieťaťa a žiaka, jeho rodiny, komunity. Prieskum vychádzal z údajov riaditeľstiev škôl a z výpovedí pedagógov pracujúcich s týmito žiakmi.

1 DEMOGRAFIA

Slovensko je multietnický štát, kde menšiny tvoria 20% obyvateľstva štátu. Medzi jednotlivými etnikami sú značné rozdiely. To sa najviac týka Rómov. Odlišnosť Rómov dosahuje takú konfliktnú úroveň, že ho nazývame "rómskym problémom". Rómsky problém má mnoho aspektov a jeho riešenie nie je jednoduché. Slovenská republika patrí ku krajinám s najvyšším podielom rómskej populácie v Európe.

Táto populácia je sprevádzaná zlou nepriaznivou východiskovou situáciou, zdedenou z minulosti. Dlhotrvalý proces násilnej asimilácie narušil prirodzené štruktúry a tradície Rómov. V súčasnosti je potrebný proces integrácie Rómov do spoločnosti, ktorý však tiež nie je veľmi úspešný. Napriek tomu je významný faktor regionálny a integračný. Rómovia žijú na celom území Slovenskej republiky aj keď nie rovnomerne. Najviac Rómov žije v regióne východného Slovenska (Prešov, Košice), potom na juhu, západe a na strednom Slovensku. Veľké rozdiely sú v koncentrácii v jednotlivých regiónoch. Z hľadiska stupňa integrácie je rómske etnikum veľmi heterogénne. Integračný proces sa na istej úrovni v súčasnosti dotýka asi polovice Rómov. Mimo tohto procesu sú najmä Rómovia v rómskych osadách. Väčšina etnických Rómov sa k rómskej národnosti nehlási a volí si inú národnosť. Vekové zloženie rómskej populácie sa výrazne líši od ostatného obyvateľstva. Veková štruktúra rómskej populácie je veľmi progresívna. Má vysoký podiel detí do 14 rokov 43,6%, ako aj podiel produktívneho obyvateľstva od 15 do 59 rokov 52,4% a nízky podiel starých ľudí nad 60 rokov 6%. Rovnako vysoký je podiel slobodných mužov 65,5% a slobodných žien 60,5%. V demografickej reprodukcii je oproti nerómskej populácii oveľa vyššia pôrodnosť rómskych žien vo všetkých vekových kategóriách, najvyššia v kategórii 15 - 19 ročných žien. Vysoká je tiež dojčenská úmrtnosť 3,48%. To svedčí o vysokej úmrtnosti Rómov. Rómska populácia je podstatne mladšia ako nerómska. Starnutie rómskej populácie prebieha pomalšie.

1.1 Stručná psychologická charakteristika rómskeho žiaka

Slovenská republika patrí medzi krajiny s najväčšou rómskou komunitou. Riešenie otázky ich vzdelávania je v súčasnosti považované za jednu z dôležitých úloh nášho školstva. Hlavným poslaním školstva je umožniť dieťaťu, žiakovi získať vedomosti a zručnosti, ktoré bude môcť aplikovať v praktickom živote. Tieto ciele sa ťažko naplňajú u veľkej časti rómskej populácie, čo so sebou prináša nízku životnú úroveň a brzdený je i proces jej úspešnej integrácie do spoločnosti.

Jedným z problémov, s ktorými sa stretávajú učitelia základných škôl, sú skoré školské zlyhávania a neadekvátne vpravenie sa početnej skupiny detí do prostredia a požiadaviek školy. Tieto zlyhávania - ako dokladá celý rad výskumov u nás i v zahraničí - sú kauzálne spojené s takými vážnymi sociálnymi dôsledkami, ako je neskoršia nezamestnanosť a kriminalita.

Viacere školské zlyhávania nepravíme z primárnej mentálnej insuficiencie žiakov, ale z jednoduchého faktu, že tieto deti nemajú osvojené tie základné sociálne a pracovné návyky, ktoré sú nevyhnutným predpokladom pre úspešné zaškolenie (napr. základné všeobecné vedomosti a zručnosti, jazykové spôsobilosti a slovná zásoba, skúsenosti s grafickým prejavom, ale i základné hygienické návyky a pod.). V tomto smere ide predovšetkým o skupinu detí z málo stimulujúceho rodinného prostredia - v našom geosociálnom prostredí hlavne o deti rómske.

Z uvedených dôvodov vyplýva, že bezprostredný štart týchto detí v podmienkach štandardnej školskej prípravy je neefektívny a vedie k plytvaniu ľudskými i finančnými zdrojmi. Zvlášť negatívny dopad to má na samotného žiaka, ktorý od prvých dní v škole prežíva neúspech, cíti sa neschopný, narušená je jeho sebaúcta, sebavedomie.

Dieťa z málo podnetného, nedostatočne stimulujúceho rodinného zázemia nemá na primeranej úrovni uspokojované základné potreby z hľadiska požiadaviek majoritnej spoločnosti. Dôsledky tejto psychickej, resp. kultúrnej deprivácie sa prejavujú v zaostávaní jeho vývinu, a to najmä mentálneho, sociálneho, emocionálneho a profesionálneho.

V primeraných podmienkach má väčšina detí šancu priblížiť sa v úrovni rozumového vývinu k norme. Zaostávanie, ktoré vznikne pri dlhodobej absencii rozvíjajúcich podnetov, najmä v ranom detstve, sa nedá vykompenzovať úplne, čo sa prejaví i v ťažšom zvládnutí školských, pracovných i ostatných životných podmienok.

Pre školskú výučbu je dôležitá všeobecná inteligencia, celková chápanosť. Táto však nie je vrodená, vrodené sú len predpoklady k jej rozvoju. Rómske deti sú často od malička stimulované inak než „nerómske“, ich inteligencia sa preto rozvíja iným smerom, menej užitočným pre školskú výučbu v tradičnej škole, i keď možno vhodnejším pre rozvíjanie citového života, vzťahu k prírode atď. V počiatočných štádiách dochádzky bývajú rómske deti poddajné, ochotné, voči učiteľom milé až prítulné, v primeraných školských podmienkach sa rady učia. Vo vyšších ročníkoch sa často u nich výrazne zhoršuje prospech, žiaci začínajú byť vzpurní, strácajú záujem o školu. Čiastočne je to možné vysvetliť nastupujúcou pubertou, náročnejšou učebnou látkou, ale aj tým, že v rómskej komunite je dieťa včasná zapájané do činnosti dospelých, čo kontrastuje so žiackou rolou v škole. Starší rómski žiaci sú svojimi neúspechmi frustrovaní, ponížovaní tým, že opakujú ročníky, v škole sa nudia, správajú sa výbojne k učiteľom a často agresívne k spolužiakom. Z terajšej školy si Rómovia často odnášajú komplex menejcennosti a nenávisť.

V emocionálnej oblasti sú deprivované rómske deti skôr labilné, neurotické, bojzlivé alebo naopak agresívne, výbušné. Celkovo sú hravé, temperamentné, hlučné, ťažšie sa prispôbujú školskému poriadku. Taktiež sa horšie sústreďujú na prácu, majú slabú úroveň úmyselnej pozornosti. Vyhovujú im častejšie prestávky, kedy si môžu zacvičiť, zakričať, zaspievať. Pedagogovia dlhodobo pracujúci s rómskymi žiakmi potvrdzujú nevyhnutnosť získania si ich dôvery, a to najmä vytvorením prostredia, v ktorom má dieťa pocit bezpečia a cíti osobný záujem a citovú blízkosť učiteľa.

Zvlášť problematický je u týchto detí sociálny vývin, ktorý vo všeobecnosti podmieňujú faktory ako zvyky, obyčaje, tabu ... a výchova. Výchovné pôsobenie je málo podnetné, nekvalitné, tak zo strany rodiny ako aj ostatného okolia. Keďže výchovne zanedbané dieťa je málo prispôsobivé, sociálna zanedbanosť môže ľahko prerásť do ťažkovychovateľnosti až delikvencie. Výskumy potvrdzujú, že jedinci, u ktorých sa vyskytujú krádeže, túlanie, agresivita, prežili obvykle citovú depriváciu, na základe negatívnych skúseností majú nedostatok sympatií k ľuďom, nevedia s nimi nadviazať primeraný kontakt. Potrebné je tiež si uvedomiť, že v oblasti sociálnej vpravenosti majú rómske deti nevýhodu oproti ostatným. V školskom veku sťažuje pozíciu žiaka zlá povosť rodiny, málokedy je rovnocenným partnerom v komunikácii s ostatnými žiakmi, a to nielen pre jazykový handicap. Chýba mu zaužívaná spoločenská rutina, nedostatočne sa orientuje v styku s kolektívom a pod. Na druhej strane má dobrú intuitívnu sociálnu inteligenciu, ktorá mu pomáha zabezpečiť si uspokojenie často základných, „existenčných“ potrieb a intuitívne sa orientuje v medziľudských vzťahoch. Je potrebné si uvedomiť, že u detí z málo podnetného prostredia ide o zhluk rozličných premenných a faktorov vonkajšieho i vnútorného, osobnostného charakteru a z toho je potrebné vychádzať pri práci s nimi, ale i ich rodinami.

Potrebám rómskych detí a žiakov môže podstatne pomôcť reforma školstva v súlade s koncepciou MILÉNIUM, v ktorom je akcentovaný širší priestor pre spontánnosť, tvorivosť a nároky, ktoré sú prispôsobené možnostiam a schopnostiam žiaka. Pre deti vstupujúce do povinnej školskej dochádzky tieto kritéria spĺňajú napr. nulté ročníky. Prínosom sú tiež snahy o doplnenie učebných osnov o výchovu k mezikultúrnemu porozumeniu, t. j. o multikultúrnu výchovu v našich školách.

2 PRIESKUMNÁ ÚLOHA

Na základe uznesenia vlády SR č. 294/2000 v súlade so Štatútom MC v Prešove bolo MC v Prešove listom č. 452/2000-43 dňa 15. 06. 2000 poverené realizovaním prieskumu o postavení rómskeho dieťaťa a žiaka v školskom systéme SR.

2.1 Cieľ prieskumu

Cieľom prieskumu je zmapovanie skutočného stavu špecifik a problémov rómskych detí, žiakov a študentov z hľadiska ich výchovy a vzdelávania, v širšom zábere i zo sociálneho a demografického hľadiska.

2.2 Výhodiská prieskumu

- potreba MŠ SR sledovať a stanovovať priority v oblasti edukácie rómskej populácie,
- záujem EÚ o riešenie problémov Rómov na území SR,
- absencia konkrétnych údajov pre navrhovanie efektívnych opatrení vo výchove a vzdelávaní Rómov,
- zabezpečenie informácií pre vzdelávacie inštitúcie podieľajúcich sa na ďalšom vzdelávaní zamestnancov pracujúcich s rómskymi žiakmi,
- záujem slovenských médií o jednotlivé národnostné menšiny je sústredený hlavne na Rómov napr. časový priestor venovaný menšinám v slovenských médiách bol v období 01. 01. - 31. 03. 2000 96% rómska, 4% iná (Zdroj MEMO98, 2000)

2.3 Úlohy prieskumu

Rezortný prieskum je zameraný na tieto úlohy:

- zistiť počty rómskych detí a žiakov zaškolených v materskej škole a základnej škole v Slovenskej republike v školskom roku 2000/2001,
- zistiť počty rómskych študentov na vybraných stredných školách v školskom roku 2000/2001 v Prešovskom a Košickom kraji,
- získať údaje z pohľadu skladby žiakov v školách, ich výchovno-vzdelávacích výsledkov, dochádzky do školy, správania sa, ukončenie školskej dochádzky,
- získať údaje o personálnom obsadení škôl z hľadiska kvalifikovanosti a ďalšieho vzdelávania pedagogických zamestnancov.

2.4 Metódy prieskumu

Prieskum je rozdelený na dve etapy:

1. Prvá etapa mapovala zastúpenie rómskej mládeže z hľadiska regionálneho rozloženia a percentuálneho zastúpenia v jednotlivých typoch škôl (MŠ, ZŠ) v školskom roku 2000/2001. V tejto etape bola využitá štatistická tabuľková metóda v spolupráci so zamestnancami OŠMaTK.
2. V druhej etape sa zisťovali hlavné ukazovatele edukačného procesu v nadväznosti na sociálne podmienky rómskych detí a žiakov v porovnaní s majoritou. Realizovala sa metódou dotazníka, ktorý vyplňali pedagogickí zamestnanci škôl (MŠ, ZŠ, SŠ) s rôznym zastúpením rómskych detí, žiakov a študentov v Prešovskom a Košickom kraji v školskom roku 2000/2001.

Územné rozloženie rómskej populácie na Slovensku je nerovnomerné - najvyššia koncentrácia rómskeho obyvateľstva je na východnom Slovensku a v južných okresoch stredného Slovenska. (Sociálna a ekonomická situácia potenciálnych žiadateľov o azyl zo Slovenskej republiky, IOM, jún 2000).

Na tvorbe tabuliek a dotazníkov sa podieľali zamestnanci MC Prešov, MŠ SR, PF PU Prešov, ako aj zamestnanci OŠMaTK OÚ a KÚ v SR s vysokou koncentráciou rómskych žiakov.

3 ETAPY PRIESKUMU

3.1 Prvá etapa prieskumu

Úloha: Zistiť zastúpenia rómskych žiakov v jednotlivých okresoch SR.

Získané údaje: Použili sme dotazník, ktorý obsahoval tieto položky (príloha A)

3.1.1 Vyhodnotenie údajov získaných z OŠMaTK OÚ v SR

S celkového počtu 79 okresov v SR, sme obdržali vyplnené prehľady zo 73 OÚ OŠMaTK t. j. 92,41%. (Dané zistenia nezahŕňajú okresy: Bratislava I, Bratislava III, Bratislava V, Nové mesto nad Váhom, Šaľa a Zvolen)

Mapa 1   Percentuálny podiel Rómov v okresoch podľa sčítania v roku 1970 (IOM, jún 2000)

Mapa 2   Percentuálny podiel Rómov v okresoch podľa sčítania v roku 1980 (IOM, jún 2000)

Mapa 3   Percentuálny podiel Rómov v okresoch podľa sčítania v roku 1991 (IOM, jún 2000)

Mapa 4   Percentuálny podiel Rómov v okresoch SR podľa odhadu ŠÚ SR v roku 1990 (IOM, jún 2000)

Mapa 5   Percentuálny podiel rómskych detí v MŠ v okresoch podľa prieskumu v roku 2001

Mapa 6   Percentuálny podiel rómskych žiakov v ZŠ v okresoch podľa prieskumu v roku 2001

Percentuálne zastúpenie rómskych žiakov v ZŠ v jednotlivých okresoch SR (mapa č.6) potvrdzuje odhady ŠÚ SR z roku 1991 (mapa č. 4).

K 12. 04. 2001 navštevovalo materské školy v pôsobnosti OÚ OŠMaTK v Slovenskej republike 128 918 detí, z ktorých bolo 4 391 rómskych. Veková skladba detí je uvedená v tabuľke.

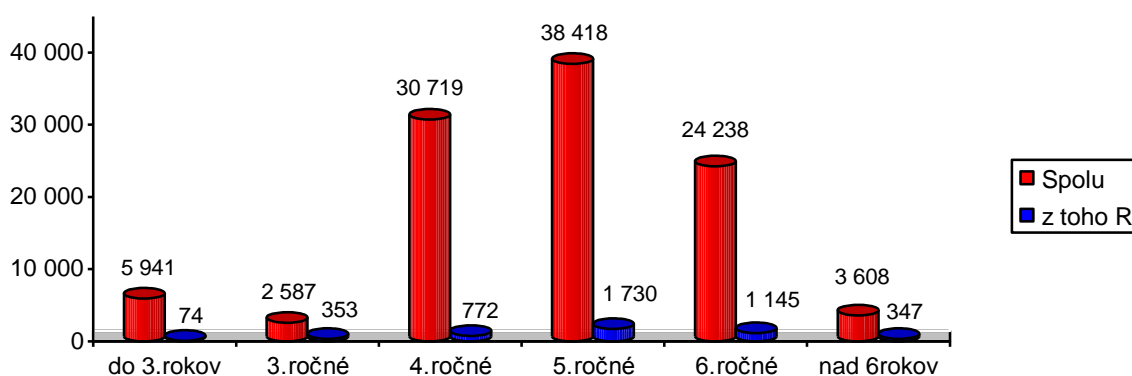
Počty detí navštevujúcich MŠ

Tabuľka 1

Vek dieťaťa	Počet detí spolu	z toho Rómov	Percentuálne zastúpenie rómskych detí
do 3.rokov	5 941	74	1,25
3. ročné	22 587	353	1,56
4. ročné	30 719	772	2,51
5. ročné	38 418	1 730	4,50
6. ročné	24 238	1 145	4,72
nad 6. rokov	3 608	347	9,62
SPOLU	128 918	4 391	3,41

Veková skladba detí navštevujúcich MŠ v SR v školskom roku 2000/2001

Graf 1

K 12. 04. 2001 navštevovalo základné školy v pôsobnosti OÚ OŠMaTK v Slovenskej republike 576 331 žiakov, z ktorých bolo 47 701 rómskych.

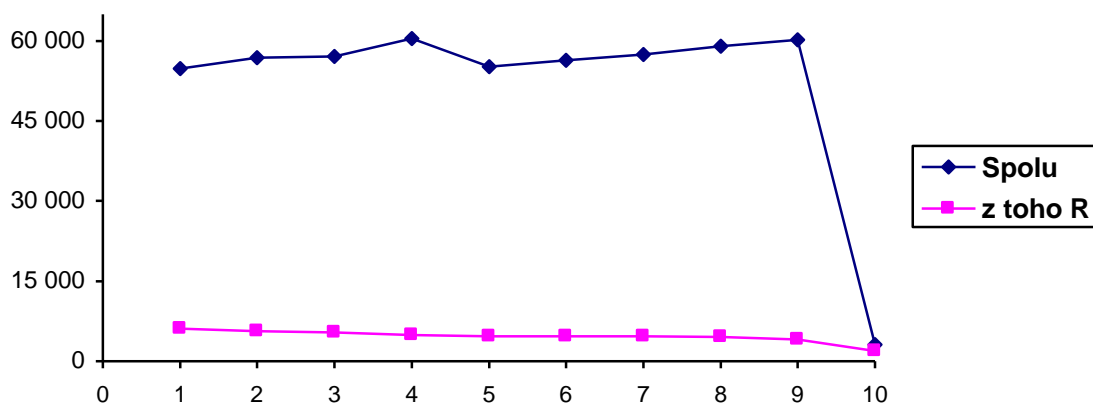
Zastúpenie žiakov v SR podľa roku školskej dochádzky v školskom roku 2000/2001

Tabuľka 2

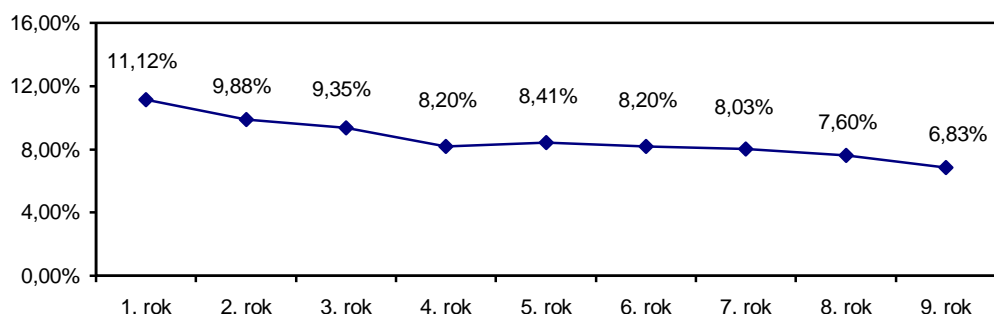
Rok školskej dochádzky	Počet žiakov spolu	z toho Rómov	v %
1. rok plnenia povinnej šk. dochádzky	54 834	6 095	11,12
2. rok plnenia povinnej šk. dochádzky	56 814	5 614	9,88
3. rok plnenia povinnej šk. dochádzky	57 118	5 343	9,35
4. rok plnenia povinnej šk. dochádzky	60 435	4 955	8,20
5. rok plnenia povinnej šk. dochádzky	55 152	4 636	8,41
6. rok plnenia povinnej šk. dochádzky	56 397	4 625	8,20
7. rok plnenia povinnej šk. dochádzky	57 500	4 618	8,03
8. rok plnenia povinnej šk. dochádzky	59 029	4 489	7,60
9. rok plnenia povinnej šk. dochádzky	60 174	4 108	6,83
10. rok plnenia povinnej šk. dochádzky	3 086	1 927	62,44
SPOLU	576 331	47 701	8,28

Skladba žiakov v ZŠ v SR v školskom roku 2000/2001 podľa roku plnenia povinnej školskej dochádzky

Graf 2

Percentuálne zastúpenie rómskych žiakov v ZŠ SR v školskom roku 2000/2001 podľa roku plnenia povinnej školskej dochádzky Graf 3

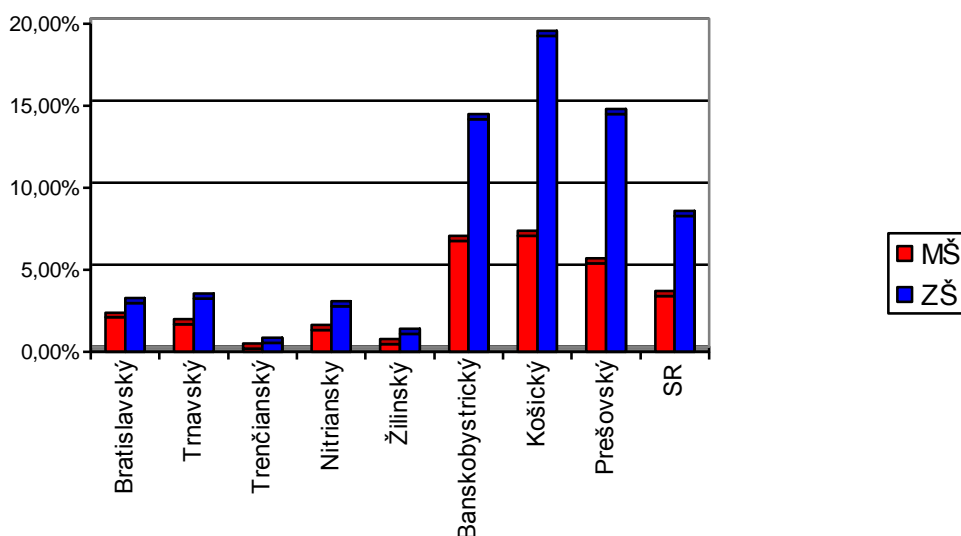
Na základe údajov získaných z OÚ OŠMaTK a jednotlivých škôl v rámci SR je možné konštatovať, že každoročne klesá celkový počet žiakov, ale rastie počet rómskych žiakov, ktorí začínajú plniť povinnú školskú dochádzku. V posledných desiatich rokoch vzrástlo percento zastúpenia rómskych žiakov v ZŠ z 6,83% (deviaty rok povinnej školskej dochádzky) na 11,12% (prvý rok povinnej školskej dochádzky). Výnimku plynulého rastu tvorí piaty rok plnenia povinnej školskej dochádzky, lebo dochádza k odchodu talentovaných žiakov do osemročných gymnázií. 62,44% zastúpenie rómskych žiakov s desiatym rokom školskej dochádzky svedčí o tom, že sú to žiaci, ktorí častejšie opakujú niektorý z ročníkov ZŠ. Percentuálne zastúpenie rómskych žiakov, ktorí navštevujú MŠ pred začatím plnenia povinnej školskej dochádzky je 5,35%, percentuálne zastúpenie rómskych žiakov, ktorí plnia prvý rok školskej dochádzky je 11,12%. Podľa výsledkov prieskumu medziročný nárast rómskych žiakov, ktorí plnia povinnú školskú dochádzku je za posledné štyri roky v priemere 6%. Za predpokladu, že tento nárast sa nezmení, do prvých ročníkov by malo nastúpiť cca 6460 rómskych žiakov. Vychádzajúc z týchto skutočností možno predpokladať, že zaškolenosť rómskych detí v materských školách je približne 25%. Aj napriek tomuto predpokladu sa na území Slovenskej republiky objavujú prípady, že rodič rómskeho dieťaťa má záujem zaškoliť dieťa v predškolskom zariadení, ale nie je mu to umožnené (napr. obmedzené kapacitné možnosti - MŠ Hrebendová 3, Košice v školskom roku 2001/2002 10 detí).

Zastúpenie rómskych detí a žiakov v krajoch a okresoch SR:

Percentuálne zastúpenie rómskych žiakov na školách v pôsobnosti OÚ v školskom roku 2000/2001 podľa krajov Tabuľka

Kraj	v MŠ v %	v ZŠ v %
Bratislavský	2,09	2,96
Trnavský	1,67	3,23
Trenčiansky	0,20	0,53
Nitriansky	1,34	2,78
Žilinský	0,48	1,09
Banskobystrický	6,76	14,19
Košický	7,07	19,24
Prešovský	5,39	14,49
SR	3,41	8,28

Percentuálne zastúpenie rómskych žiakov na školách v pôsobnosti OÚ v školskom roku 2000/2001 podľa krajov Graf 4

Podľa percentuálneho zastúpenia rómskych detí navštevujúcich MŠ t. j. z celkového počtu detí je najväčšie percento v okresoch Rožňava 25,11%, Rimavská Sobota 23,76% a Revúca 20,07%.

Percentuálne zastúpenie rómskych žiakov navštevujúcich ZŠ je najväčšie v okresoch Rimavská Sobota 35,52%, Revúca 33,67%, Rožňava 30,12%, Košice-okolie 31,63%, Gelnica 28,48%, Kežmarok 27,2%, Vranov 25,66%, Lučenec 22,43%, Spišská Nová Ves 22,23%, Michalovce 22,17%, Trebišov 20,15%.

Okresy s najväčším percentuálnym zastúpením rómskych detí v MŠ a žiakov v ZŠ v školskom roku 2000/2001 Tabuľka 4

Okres	% zastúpenie rómskych detí v MŠ	% zastúpenie rómskych žiakov v ZŠ
Rimavská Sobota	23,76	35,52
Revúca	20,07	33,67
Rožňava	25,11	30,12
Košice - okolie	2,47	31,63
Gelnica	9,62	28,48
Kežmarok	12,3	27,2
Vranov	10,06	25,66
Lučenec	10,17	22,43
Spišská Nová Ves	11,05	22,23
Michalovce	4,07	22,17
Trebišov	9,58	20,15

Percentuálne zastúpenie rómskych žiakov na ZŠ v porovnaní s MŠ rastie aj v ďalších okresoch SR, čo jednoznačne súvisí s povinnou školskou dochádzkou.

3.2 Druhá etapa

Úloha:

1. Zistiť hlavné ukazovatele edukačného procesu v nadväznosti na sociálne podmienky rómskych detí a žiakov v porovnaní s majoritou.
2. Zistiť kvalifikovanosť pedagogického zboru na školách s vysokou koncentráciou rómskych žiakov.

Získané údaje: Na realizáciu prieskumu boli použité dotazníky (príloha B), na tvorbe ktorých sa podieľali zamestnanci MC Prešov, MŠ SR, PF PU Prešov ako aj zamestnanci OŠMaTK OÚ a KÚ v SR s vysokou koncentráciou rómskych žiakov. Výber jednotlivých škôl, na ktorých bol vyplňaný dotazník, vychádzal z poznatkov zamestnancov metodických oddelení OŠMaTK. Školy boli vyberané náhodne. Podmienkou bolo rôzne percentuálne zastúpenie rómskych žiakov vo vybraných školách.

3.2.1 Materská škola

3.2.1.1 Základné štatistické údaje a návrhy úloh pre rok 2002

Na účely prieskumu v MŠ boli určené dva dotazníky:

- A. Dotazník MŠ 1 pre riaditeľky MŠ
- B. Dotazník MŠ 2 pre učiteľky MŠ

A. Dotazník MŠ 1 pre riaditeľky MŠ

Prieskumná vzorka: počet 78 škôl, 6 dotazníkov bolo vylúčených z dôvodu nepoužitelnosti. Spracovaných je 72 dotazníkov.

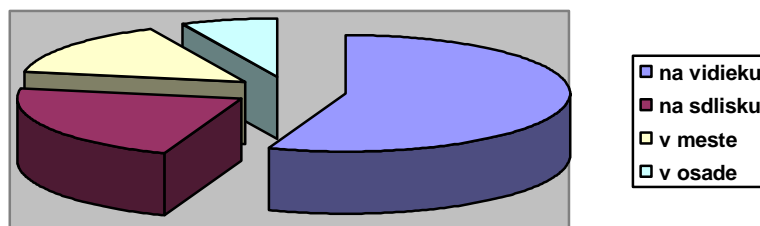
V 65 školách je vyučovacím jazykom slovenský jazyk, v 7 školách maďarský jazyk.

Výsledky prieskumu, interpretácia, závery.

MŠ podľa lokality

Tabuľka 5

Lokalita	Počet	v %
na vidieku	40	55,56
na sídlisku	16	22,22
v meste	11	15,28
v osade	5	6,94

Graf 5

Z počtu 72 MŠ sa 40 t. j. 56% nachádza na vidieku, 27 t.j. 38% v meste a na sídlisku, 5 t.j. 6% v osade. Zisťujeme, že MŠ sú zriaďované v mestách a na vidieku podľa potreby. Zastúpenie vidieckych MŠ je vyššie ako v mestách a na sídliskách. Zastúpenie MŠ v osadách je nízke. V súvislosti s uvedenými zisteniami sa nastoľujú otázky:

- prečo MŠ nie sú zriaďované priamo v osadách,
- presídľuje sa rómske obyvateľstvo z osád do miest či dedín?

Počet tried v MŠ

Tabuľka 6

MŠ	Počet	v %
viactriedna	44	60%
jednotriedna	20	27%
zmiešaná	8	11%
samostatná trieda	2	3%

Podľa zistenia je najviac viactriednych MŠ a najmenej samostatných rómskych tried.

V prieskumnej vzorke prevládajú školy s celodennou prevádzkou. V prieskumnej vzorke sa nevyskytla ani jedna škola s týždennou prevádzkou.

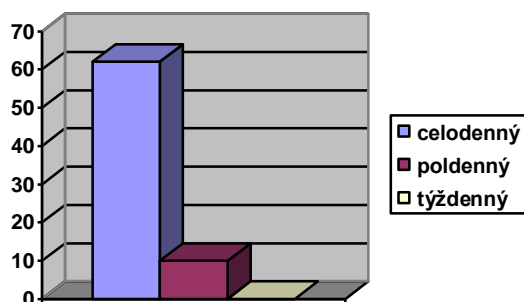
MŠ podľa prevádzky

Tabuľka 7

Prevádzka	Počet	v %
celodennou	62	86,11 %
poldennou	10	13,99 %
týždennou	0	0%

Rozdelenie MŠ podľa výchovného systému

Graf 6

Školské jedálne pri MŠ:

Jednoznačne sa preukázala existencia ŠJ pri MŠ. Potvrdilo sa, že celodenná prevádzka súvisí s existenciou ŠJ, počet celodenných prevádzok MŠ bol takmer rovnaký s počtom ŠJ.

áno: 52 t. j. 72,22%   nie: 20 t. j. 27,78 %

Veková skladba detí navštevujúcich MŠ:

Z celkového počtu detí navštevujúcich MŠ bola 1/3 rómskych žiakov. Poradie rómskych detí podľa vekovej skladby od najviac po najmenej zastúpené:

1. 5-ročné

2. 6-ročné
3. 4-ročné
4. nad 6 rokov
5. 3-ročné
6. do 3 rokov

Výchovný proces v MŠ:

Výchovný proces v MŠ zabezpečujú učiteľky a riaditeľky MŠ. Rómske matky sa vyskytli v jednom prípade, rómska asistentka ani v jednom prípade. Z uvedeného vyplýva, že táto oblasť nie je ešte stále adekvátne riešená. Tu sa ukazuje absencia školskej legislatívy.

Zabezpečenie výchovného procesu v MŠ

Tabuľka 8

	Počet	v %
Riaditeľka školy	72	100 %
Učiteľky	68	94,44%
Rómske matky	1	1,39 %
Rómske asistentky	0	0 %

V MŠ sa pracuje podľa výchovného programu pre MŠ, zároveň školy využívajú rôzne projekty: Škola podporujúca zdravie, Škola dokorán, v jednom prípade Lego, Waldorfské prvky, Matka a dieťa.

V spôsobe motivácie rodičov pre zaškolenie detí v MŠ bolo nasledovné poradie:

Spôsob motivácie pre zaškolenie v MŠ

Tabuľka 9

Spôsob motivácie	v %
návšteva rodiny	24,56 %
pohovory s matkou	18,95 %
pohovory s otcom	18,60 %
pohovory s oboma rodičmi	12,63 %
prednášky v MŠ	9,82 %
besedy v MŠ	7,02 %

Najmenej sú realizované prednášky a besedy v osadách. Z iných foriem boli uvádzané: zápis do prvého ročníka, informácie prostredníctvom médií, otvorené dni v MŠ, spolupráca s matrikou.

Schopnosti a zručnosti, s ktorými do MŠ dieťa prichádza:

Schopnosti a zručnosti detí prichádzajúcich do MŠ boli hodnotené učiteľkami na škále od najlepšie po najmenej osvojené:

1. zrakové vnímanie,
2. sluchové vnímanie,
3. pozornosť,
4. pamäť,
5. myslenie,
6. jemná motorika,

7. matematické predstavy,
8. komunikačné schopnosti.

Toto zistenie je irelevantné, nakoľko je potrebné urobiť porovnanie v jednotlivých vekových kategóriách samostatne.

Prejavy rasizmu v materskej škole:

V oblasti výskytu rasizmu sa kladná odpoveď vyskytla len v jednom prípade. Aj napriek tomu, tejto téme je potrebné venovať naďalej pozornosť.

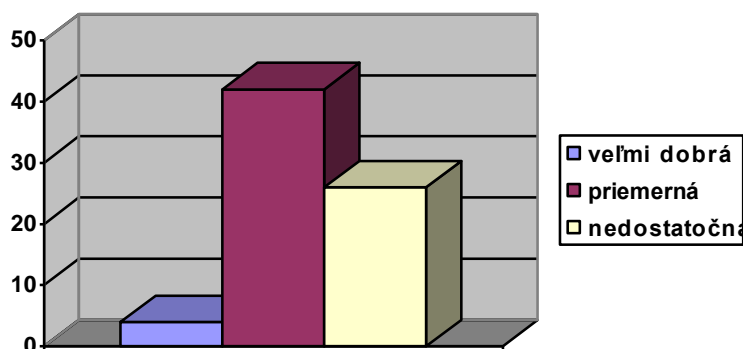
Vybavenosť MŠ

Tabuľka 10

Vybavenosť	Počet MŠ	v %
veľmi dobrá	4	5,56
priemerná	42	58,33
nedostatočná	26	36,11

Vybavenosť MŠ

Graf 7

Vybavenosť jednotlivých MŠ didaktickou technikou, hračkami a podobne z celkového počtu 72 je najviac priemerne vybavených a najmenej veľmi dobre vybavených. Alarmujúce je zistenie, že z celkového počtu je 26 MŠ nedostatočne vybavených.

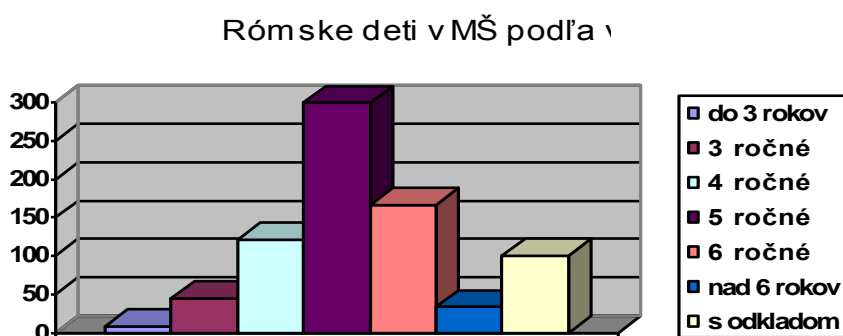
B. Dotazník MŠ 2 pre učiteľky MŠ

V školskom roku 2000/2001 bol počet detí v skúmanej vzorke 2 490, z toho rómskych 774. t. j. 31,08%.

Vekové zloženie rómskych detí v MŠ

Tabuľka 11

Vek	Počet detí	v %
do 3 rokov	9	1,16
3-ročné	45	5,81
4-ročné	121	15,63
5-ročné	299	38,63
6-ročné	166	21,45
nad 6 rokov	34	4,39
s odkladom povinnej školskej dochádzky	100	12,92

Priemerný počet súrodencov rómskych detí:

Najviac sa vyskytuje počet súrodencov 2, potom zhodne 3 a 4 súrodenci, 1 súrodenec. Pozoruhodné je zistenie, že od 5 a viac súrodencov počet klesá. Prečo je toto zistenie: Či je to z dôvodu, že sú to mladé rodiny, alebo to súvisí so vzdelanostnou úrovňou týchto rodín, alebo s tým, že deti z mnohodetných rodín nenavštevujú MŠ vôbec?

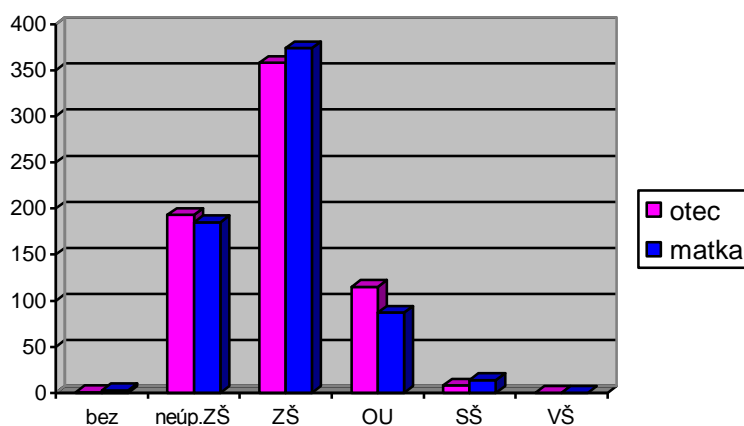
Vzdelanie rodičov rómskych detí

Tabuľka 12

Vzdelanie (počet)	otec	matka
Bez vzdelania	1	3
Neúplné základné	193	185
Základné	358	374
Učňovské	115	87
Stredoškolské s maturitou	8	14
Vysokoškolské	0	0

Vzdelanie rodičov rómskych detí

Graf 8

Poradie	otcovia	matky
1.	základné vzdelanie	základné vzdelanie
2.	neúplné základné vzdelanie	neúplné základné vzdelanie
3.	učňovské	učňovské
4.	stredoškolské s maturitou	stredoškolské s maturitou
5.	bez vzdelania	bez vzdelania
6.	vysokoškolské	vysokoškolské

Vzdelanie rodičov, v jej každej položke, čo sa týka otcov a matiek, je čo do počtu takmer rovnaké. Z toho vyplýva, že rómske matky, ktoré dávajú zaškoliť svoje deti v MŠ sú vzdelané rovnocenne s mužmi.

Zamestnanosť rodičov podľa položiek je nasledovná:

1. žiaden z rodičov nie je zamestnaný,
2. zamestnaný je len otec,
3. zamestnaní obaja rodičia,
4. zamestnaná len matka.

Prieskum jednoznačne potvrdil vysokú nezamestnanosť rómskych občanov. Ak sú rodičia zamestnaní, na finančnom zabezpečení rodiny sa podieľajú muži aj ženy rovnako.

Zamestnanosť rodičov rómskych žiakov

Tabuľka 13

Zamestnaní	Počet
Žiaden z rodičov	505
Len otec	132
Obaja rodičia	60
Len matka	31

Z uvedených údajov by bolo vhodné špecifikovať, ak rodičia nepracujú, z akého dôvodu (napr. materská dovolenka, výkon trestu, neúplná rodina) a ak pracujú, či sa jedná o trvalý pracovný pomer, alebo sú to sezónne práce, verejnoprospešná činnosť a pod.

Spôsob dopravy rómskych žiakov do školy a priemerná vzdialenosť:

Väčšina žiakov dochádza do školy pešo, čo vedie k záveru, že MŠ sú situované v lokalitách, kde je rómske obyvateľstvo koncentrované.

Hygienické návyky rómskych detí navštevujúcich MŠ

Tabuľka 13

Návyky	Počet
priemerné	36
slabé	17
veľmi dobré	15
žiadne	4

Z počtu 72 MŠ pokladajú učiteľky hygienické návyky rómskych detí za veľmi dobré na 15 MŠ, za priemerné na 36 MŠ, za slabé na 17 MŠ, za žiadne na 4 MŠ. Uvedené zistenia súvisia so spôsobom života tej ktorej rómskej rodiny. Počas realizácie prieskumu bude potrebné bližšie špecifikovať lokality podľa životnej úrovne.

Deti, ktoré navštevujú predškolské zariadenie, v prevažnej miere komunikujú vo výchovnom jazyku danej MŠ. Predpokladáme, že v MŠ sú umiestnené deti rodičov, ktorí majú záujem o vzdelávanie.

Jazyk, v ktorom rómske deti najčastejšie komunikujú

Tabuľka 14

Jazyk	Počet			
	s rovesníkmi	s rodičmi	so spolužiakmi	s učiteľom
slovenský	43	38	46	63
český				
ukrajinský				
rómsky	32	46	20	12
poľský				
maďarský	7	8	6	8

Spolupráca s rómskou rodinou:

Spolupráca MŠ s rómskou rodinou, na základe prieskumu, sa javí ako dobrá až veľmi dobrá.

3.2.2 Základná škola

Pre ZŠ boli vypracované, podobne ako v MŠ dva dotazníky:

1. mapuje situáciu na škole z pohľadu skladby žiakov a ich výchovno-vzdelávacích výsledkov,
2. zisťuje personálne obsadenie z hľadiska kvalifikovanosti a ďalšieho vzdelávania pedagogických zamestnancov.

Na základe získaných údajov je zastúpenie rómskych žiakov navštevujúcich ZŠ v celej SR 8,35 %. Podľa jednotlivých krajov je najväčšie zastúpenie v Košickom kraji 19,24 %, v Prešovskom kraji 14,49 % a v Banskobystrickom kraji 14,19 %. Aj na základe týchto skutočností pilotný prieskum prebehol v Košickom a Prešovskom kraji na vzorke 78 škôl.

1. Skladba žiakov a ich výchovno-vzdelávacie výsledky

Výsledky sú uvádzané na základe údajov získaných zo 78 škôl

Tabuľka 15

Spolu	26 724
Z toho Rómov	9 790

t. j. 35,39 %

Typ školy

Tabuľka 16

Typ školy	Počet	v %
plneorganizovaná	58	74,36 %
málotriedna	5	6,41 %
so zmennou prevádzkou	13	16,67 %
len ročníky 1.-4.	12	15,38 %

Spôsob a sídlo bývania

Tabuľka 17

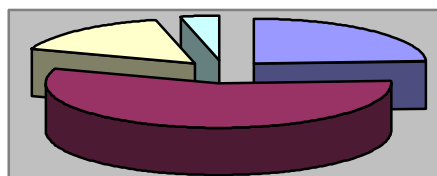
Spôsob bývania	Počet	v %	Sídlo	Počet	v %
v panelovom dome	1 842	18,82	mesto	1 925	19,66
v rodinnom dome	4 262	43,53	dedina	3 378	34,50
v chatrči	1 232	12,58	osada	2 677	27,34
inak	280	2,86	inak	53	0,54

Spôsob bývania

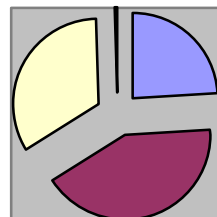
Graf 9

Sídlo bývania

Graf 10

■ v panelovom dome   ■ v rodinnom dome
■ v chatrči   ■ inak

■ mesto   ■ dedina   ■ osada   ■ inak

Z celkového počtu odkladov školskej dochádzky až 48,16 % je u rómskych žiakov. Podľa údajov z MŠ je veľmi málo rómskych žiakov, ktorí navštevovali MŠ a majú odklad školskej dochádzky. Nakoľko lokality v prieskume pre MŠ a ZŠ sú totožné predpokladáme, že žiaci zostali doma.

Počet odkladov školskej dochádzky

Tabuľka 18

Spolu	272
z toho Rómov	131
v %	48,16

Prospech:

V oblasti prospechu, aj keď v prieskumnej vzorke je percentuálne zastúpenie rómskych žiakov 35,39%, ich zastúpenie, čo sa týka opakovania ročníka je až 93,63%. Na

sledovaných školách bolo 9 790 rómskych žiakov, z ktorých až 1719 opakuje ročník t.j. skoro každý piaty rómsky žiak opakuje ročník.

Žiaci opakujúci ročník

Tabuľka 19

	Počet žiakov	Opakuje ročník	v %
Spolu	26 724	1 836	6,87
Z toho Rómov	9 790	1 719	17,56
v %	35,39	93,63	-

V oblasti dochádzky je situácia veľmi zlá a konkrétne čísla z jednotlivých škôl svedčia o tom, že problém v prospechu súvisí aj s dochádzkou do školy. Na vymeškaných hodinách sa rómski žiaci podieľajú 55%, to znamená že jeden rómsky žiak v priemere vymešká jeden mesiac vyučovania. Ešte vypuklejšia je situácia v oblasti neospravedlnených vyučovacích hodín, na ktorých sa Rómovia podieľajú až 94,5%. Kým jeden nerómsky žiak vymešká v priemere jednu vyučovaciu hodinu, rómsky žiak vymešká v priemere jeden týždeň (30 hodín).

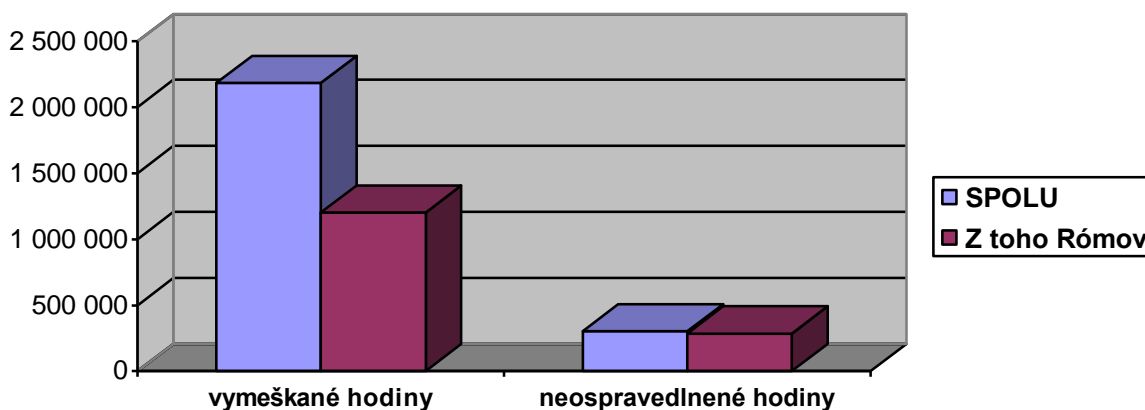
Dochádzka

Tabuľka 20

Dochádzka	Vymeškané hodiny	Neospravedlnené hodiny
Spolu	2 181 354	302 050
Z toho Rómov	1 202 689	285 451
v %	55,13	94,50

Dochádzka

Graf 11

Vzhľadom na závažnosť zistení, nie je možné komplexne riešiť problémy dochádzky a záškoláctva žiakov len z úrovne rezortu školstva. Poukazuje na to aj "Informácia o analýze výskytu záškoláctva a problémového správania žiakov v ZŠ a SŠ v Slovenskej republike" vypracovaná v zmysle Plánu hlavných úloh a programu zasadnutí Rady vlády SR pre prevenciu kriminality, ktorý bol schválený uznesením Rady vlády SR č.25/2000.

Stotožňujeme sa s odporúčaniami v uvedenom materiáli:

- iniciovať vytvorenie medzirezortnej pracovnej skupiny /rezort školstva, vnútra a sociálnych vecí, samosprávy/ s cieľom vypracovania spoločného postupu riešenia najmä v prípadoch záškoláctva,

- realizovať včasnú intervenciu pri prvotných signáloch problémov v dochádzke žiakov do školy a problémového správania v širšom kontexte,
- vypracovať a realizovať špecifické preventívno-výchovné programy na úrovni okresných a krajských úradov vzhľadom k regionálno-etnickým špecifikám výskytu záškoláctva v niektorých okresoch Slovenska,
- zabezpečiť širšiu informovanosť daných zistení vo vybraných skupinách (rodičia, školy, odbory školstva, odbory sociálnych vecí OÚ a KÚ, Rada vlády SR pre menšiny, splnomocnenkyňa vlády SR pre riešenie rómskej otázky, masmédiá, represívne orgány a súdy),
- vzhľadom na závažnosť a rozsah problému záškoláctva intenzívnejšie využívať možnosti v rámci priestupkového konania a účinnejšie spolupracovať so samosprávou a represívnymi zložkami.

Pri hodnotení správania údaje naznačujú, že u rómskych žiakov sa viac využívajú pokarhania a znížené známky, ako pochvaly. Nezaoberali sme sa účinnosťou týchto opatrení ani dôvodmi, pre ktoré boli tieto opatrenia udelené. Práve tejto oblasti je potrebné venovať sa v ďalšej etape prieskumu.

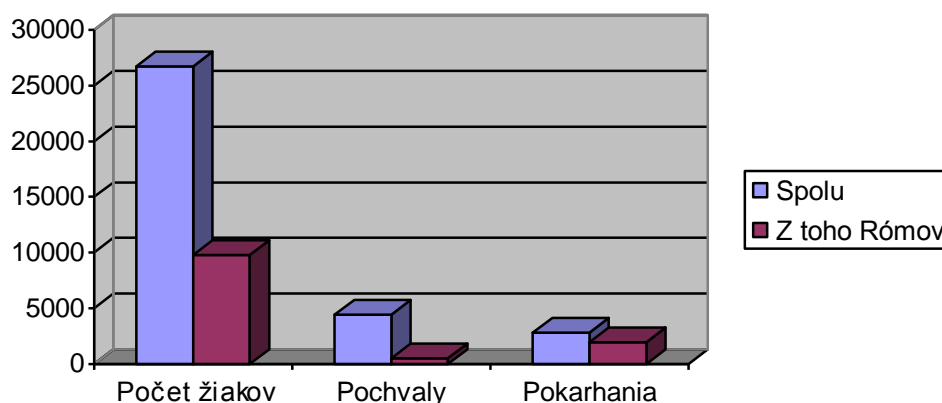
Správanie

Tabuľka 21

	Pochvaly	Pokarhania a znížené známky
Spolu	4 413	2 841
Z toho Rómov	496	1 979
v %	11,24	69,66

Správanie

Graf 12

V minulom školskom roku ukončilo dochádzku na sledovaných ZŠ 25,52% rómskych žiakov, ale na stredné školy z nich prešlo len 45%. Aj tento fakt ukazuje, že rómski žiaci nepokračujú v štúdiu na strednej škole. Prieskum poukázal aj na to, že sú žiaci, ktorí sa snažia nadobudnúť úplné základné vzdelanie a vedenia ZŠ im vychádza v ústrety (11. rok školskej dochádzky).

	Žiaci, ktorí dokončili školskú dochádzku na ZŠ	Prešli na stredné školy	v %
Spolu	2 469	2 040	82,62
Z toho Rómov	630	285	45,24
v %	25,52	13,97	-

2. Personálne obsadenie z hľadiska kvalifikovanosti a ďalšieho vzdelávania pedagogických zamestnancov.

Počet škôl zapojených do prieskumu: **78**

Kvantitatívna skladba členov pedagogického zboru

Tabuľka 23

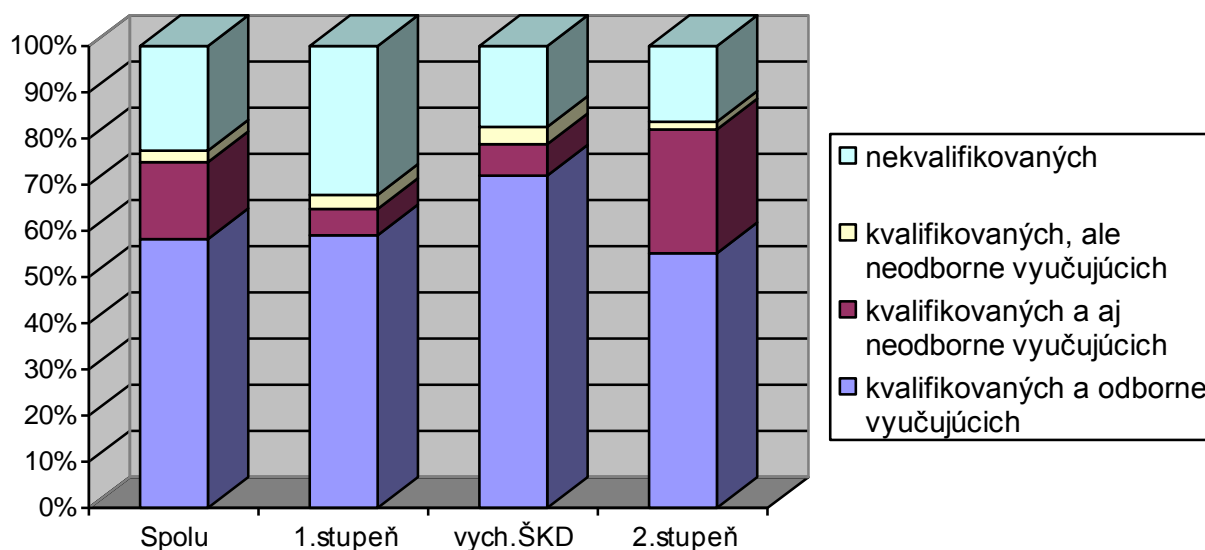
Počet členov pedagogického zboru:	1789	v %
Z toho žien:	1485	83,01
Z toho mužov:	304	16,99

Z celkového počtu pracovníkov škôl zapojených v prieskume je až 22,69% nekvalifikovaných. Z daných zistení by bolo potrebné určiť, ktoré predmety sa na školách vyučujú neodborne. Veľmi zlá je situácia na prvom stupni ZŠ, kde až 1/3 učiteľov je nekvalifikovaných, čo má určite vplyv aj na kvalitu prípravy žiakov prvého stupňa ZŠ.

Kvalifikovanosť členov pedagogického zboru

Tabuľka 24

Zastúpenie učiteľov a vychovávateľov	1. stupeň				2. stupeň		Spolu ZŠ	
	učiteľov	v %	vyhov. ŠKD		v %		v %	
Kvalifikovaných a vyučujúcich len svoje aprobačné predmety (študijný odbor)	411	58,97	115	71,88	514	55,15	1 040	58,13
Kvalifikovaných a pritom aj neodborne vyučujúcich	40	5,74	11	6,88	249	26,72	300	16,77
Kvalifikovaných, ale neodborne vyučujúcich	21	3,01	6	3,75	16	1,72	43	2,40
nekvalifikovaných	225	32,28	28	17,50	153	16,42	406	22,69
Spolu	697		160		932		1 789	

V oblasti ďalšieho vzdelávania je situácia na sledovaných školách veľmi zlá. Ak by ako forma ďalšieho vzdelávania nebola 1. kvalifikačná skúška je zastúpenie ďalšieho vzdelávania len 10%. Pri prvej kvalifikačnej skúške sa objavuje aj jej náhrada, ktorú mohol pracovník získať už po skončení vysokej školy. V tejto oblasti je veľký priestor pre vzdelávacie inštitúcie, vedenia škôl, MŠ SR vytvárať priestor na ďalšie vzdelávanie pedagogických pracovníkov.

Počet zamestnancov zapojených do ďalších foriem vzdelávania

Tabuľka 25

Forma ďalšieho vzdelávania	1. stupeň	v %	2. stupeň	v %	Spolu ZŠ	v %
1. kvalifikačná skúška alebo jej náhrada	237	34,00	460	49,36	697	38,96
2. kvalifikačná skúška alebo jej náhrada	6	0,86	12	1,29	18	1,01
špecializačné inovačné štúdium	25	3,59	8	0,86	33	1,84
špecializačné kvalifikačné štúdium	7	1,00	20	2,15	27	1,51
rozširujúce štúdiá (na vysokej škole)	21	3,01	27	2,90	48	2,68
Priebežné vzdelávanie orientované na problematiku výchovy a vzdelávania rómskych žiakov	41	5,88	7	0,75	48	2,68
Spolu	337	48,35	534	57,30	871	48,69

Špeciálne ZŠ

V špeciálnych ZŠ boli použité dotazníky zhodné so ZŠ. Prieskum ukázal potrebu vypracovania samostatného dotazníka pre SZŠ, hlavne pre ich špeciálny program a zameranie. Prieskum na tomto type škôl realizujeme v spolupráci s PPP pri jednotlivých OÚ a KÚ.

3.2.3 Stredná škola

Pre stredné školy bol vypracovaný jeden dotazník, ktorý mapoval postavenie rómskych žiakov vo výchovno-vzdelávacom systéme na SŠ.

Do prieskumu bolo zapojených 9 SŠ z Prešovského a Košického kraja. Z toho však 4 dotazníky boli vyradené, pretože na týchto školách nie sú rómski žiaci.

Výsledky a ich interpretácia

Z analýzy údajov obsiahnutých v dotazníkoch vyplývajú tieto výsledky:

Počet žiakov na 5 skúmaných školách spolu je 1 431. Z toho rómskych 78, to predstavuje 5,45 % čo je nízke percento. Pozitívnym javom je vyrovnaný počet rómskych chlapcov (40) a dievčat (38), čo svedčí aj o tom, že postavenie týchto skupín (podľa pohlavia) sa v rómskej komunite mení smerom k rovnoprávnemu postaveniu.

Z uvedeného počtu rómskych žiakov na skúmaných SŠ (78) je

- v 1. ročníku 46 žiakov,
- v 2. ročníku 10 žiakov,
- v 3. ročníku 11 žiakov,
- v 4. ročníku 2 žiaci.

Z uvedeného vyplýva, že počet rómskych žiakov smerom 1. – 4. roč. klesá. To poukazuje na to, že po ukončení 1. ročníka SŠ, a tým aj po ukončení povinnej školskej dochádzky, značná časť rómskych žiakov ďalej v štúdiu nepokračuje z rôznych dôvodov:

- pre neschopnosť zvládnuť náročnejšie štúdium, resp. aj pre vysokú absenciu,
- pre nezáujem rodičov a ich nestarostlivosť,
- pre snahu rodičov, aby tieto deti po skončení povinnej školskej dochádzky boli zapojené do siete sociálnej starostlivosti štátu a pod.

Treba hľadať možnosti, ako tento jav eliminovať a zabrániť tak úniku týchto žiakov zo SŠ.

Spôsob dopravy rómskych žiakov do školy a priemerná vzdialenosť:

Žiaci dochádzajú do školy predovšetkým autobusom, max. do vzdialenosti 20 km. Pešo (3 žiaci) do vzdialenosti 1-2 km.

Z celkového počtu rómskych žiakov býva:

1. v rodinnom dome 52 žiakov	= 66,66%	1. v osade 38 žiakov	= 48,71%
2. v panelovom byte 23 žiakov	= 29,48%	2. v dedine 27 žiakov	= 34,61%
3. v chatrči 2 žiaci	= 2,56%	3. v meste 13 žiakov	= 16,6%
4. inak - ako - 1 žiak v bunke	= 1,28%		

To, že vysoké percento rómskych žiakov býva v osade (48,71) v značnej miere negatívne ovplyvňuje ich motiváciu k vzdelávaniu. To však nie je možné v krátkom čase zmeniť. Len 2,56% žiakov býva v chatrčiach, čo poukazuje na to, že deti z chatrčí majú len minimálne možnosti a podmienky pre štúdium vôbec a na SŠ zvlášť. Dokonca 1 žiačka býva v unimobunke, čo nedáva žiadne podmienky na štúdium.

Najviac rómskych žiakov býva na dedine (27 žiakov = 34,61%) a potom v meste (13 =16,6%). Spôsob a miesto bývania sú činitele, ktoré v značnej miere ovplyvňujú podmienky

pre štúdium a všestranný rozvoj každého dieťaťa, osobitne rómskeho. Preto tento ukazovateľ je potrebné považovať za dôležitý!

Sociálne podmienky rómskych žiakov ich podnecujú k štúdiu:

Prieskum potvrdil, že väčšina rómskych žiakov (74,36%) žije v nevyhovujúcich, t. j. málo podnetných sociálnych podmienkach a len 25,64% v priaznivých podmienkach. Tento fakt poukazuje na sťažené podmienky štúdia a života vôbec týchto žiakov a je hlavnou príčinou slabých študijných aj výchovných výsledkov.

Postavenie rómskych žiakov v školskej triede a kvalita ich vzťahu s nerómskymi žiakmi:

Za pozitívne je možné považovať, že postavenie rómskych žiakov v školskej triede a ich vzťah s nerómskymi žiakmi je v 94,87% hodnotený ako normálny, až veľmi dobrý. To znamená, že žiaci navzájom komunikujú a pôsobia na seba, poznávajú sa a chápu a pod. Len u 5,12% rómskych žiakov je tento vzťah hodnotený ako pasívny.

- Neobjavuje sa šikanovanie, ba ani prejavy averzie. Ak je tento jav objektívny, tak je potešiteľný. Napriek tomu zo strany nerómskych žiakov sa prejavuje intolerancia k iným kultúram, hodnotovým systémom, náboženstvám i etnikám. Nielen rómskemu.
- Nie nepodstatným je u rómskych žiakov jazykový problém, t. j. nevládnutie slovenčiny na potrebnej úrovni.

Účasť rómskych žiakov na mimoškolských aktivitách:

Z 5 skúmaných škôl je ich účasť reálna na dvoch (2) školách Prešovského kraja. Na uvedených školách sa týchto aktivít zúčastňuje temer 70% rómskych žiakov, avšak len na úrovni triedneho a školského kola.

Sú to aktivity: predmetové olympiády, literárno-umelecké a výtvarné súťaže, športové súťaže.

Vzťah rodičov rómskych žiakov ku škole a k učiteľom:

Prieskum vykazuje veľmi vysoké % nezáujmu a pasívneho vzťahu k škole a k učiteľom – až 83,33%. Len 12,82% má aktívny pozitívny vzťah a 3,84% aktívny - záporný, t. j. negatívny vzťah. Dominantným je teda pasívny vzťah, čo je veľmi negatívny a škodlivý jav. Je zároveň javom dlhodobým. Je to nutné prekonať, čo je priestor pre školy, učiteľov, ale aj rómske a nerómske nevládne organizácie. Chýba vzájomná komunikácia.

Vzťah učiteľov školy k rómskym žiakom:

Vzťah je prevažne pozitívny – podporný(51,28%), ale pomerne vysoké percento učiteľov má pasívny vzťah k rómskym žiakom až 43,58% a to je jav, ktorý nepôsobí motivačne, ale naopak. Ak k tomu prirátame ešte 5,12% učiteľov so záporným vzťahom, tak aj tu je možné vidieť viaceré príčiny neúspechu rómskych žiakov v škole. S týmito učiteľmi je potrebné pracovať najmä na úrovni vlastnej školy.

Záujem rodičov rómskych žiakov o výchovno-vzdelávacie výsledky svojich detí:

Až v 78,2% sa neprejavuje záujem rodičov rómskych žiakov o výsledky práce svojich detí, čo je v hlbokom kontraste s 5,12% pravidelným záujmom o tieto výsledky. Vyše 51%

žiakov má priemernú úroveň sebamotivácie, ale u vyše 29% je veľmi slabá. V podstate žiadna sebamotivácia je v 5,12% rómskych žiakov a veľmi dobrá u vyše 14% žiakov.

Príčiny:

- demotivačný charakter rodinného aj sociálneho prostredia,
- demotivujúci sociálny systém,
- malý až žiaden záujem rodičov, slabšie intelektuálne predpoklady,
- absencia pomoci z vnútra rodiny,
- sebauspokojovanie,
- nízke, alebo žiadne ambície.

Najčastejšie ťažkosti rómskych žiakov pri štúdiu:

- nedostatočná jazyková príprava,
- malá slovná zásoba a neporozumenie mnohým pojmom,
- vysoká absenčnosť na vyučovaní,
- žiadna pomoc a podpora z rodiny.

Je potrebné zaviesť opatrenia, aby sa stali stimulom motivujúcim žiakov.

Úspešnosť rómskych žiakov na prijímacích skúškach na VŠ a pomaturitnom (nadstavbovom) štúdiu a v praxi:

Len jeden žiak z prieskumnej vzorky študuje na pomaturitnom štúdiu.

Úroveň výchovy: (dodržiavanie školského poriadku, asociálne prejavy a pod.)

Tendencia je pomerne dobrá, pretože 66,66% rómskych žiakov sa správa v norme. Menšie priestupky vykázalo 24,36% žiakov a hrubé porušovanie školského poriadku 8,97% žiakov. Nie sú vykázané údaje o kontakte rómskych žiakov s políciou, súdom a iné. Tu je potrebné posilniť výchovné pôsobenie školy, pozitívne motivovať žiakov a výchovne pôsobiť aj na rodinu. V sledovaných školách sa málo využívajú pochvaly ako pozitívny motivačný nástroj. V dotazníkoch sa vykazuje len 7,69% pochvál rómskym žiakom triednym učiteľom. Iné pochvaly sa nevyskytli. To je v značnom kontraste s trestami, ktoré boli udelené 29,34% žiakov. To poukazuje na to, že školy stále riešia problémy vo výchove represívne, čo nie je efektívne. Zníženú známku zo správania malo 23 žiakov t. j 29,48% rómskych žiakov. Podmienečné vylúčených bolo 8 žiakov t. j 10,44% a vylúčený 1 žiak (1,28%)

4 Zhrnutie

Z celkového počtu 79 okresov v SR, podkladové materiály pre realizáciu prieskumu poskytol 73 OÚ OŠMaTK čo predstavuje 92,41% návratnosť.

1. V SR bolo v roku 2000/2001 zaškolených 128 918 detí v podmienkach MŠ, z toho 4 391 rómskych, čo tvorí 3,41% z celej populácie detí navštevujúcich MŠ
2. Najvyššie percentuálne zastúpenie rómskych detí navštevujúcich MŠ, t.j. z celkového počtu detí je v okresoch Rožňava 25,11%, Rimavská Sobota 23,76% a Revúca 20,07%.
3. Základnú školu v školskom roku 2000/2001 navštevovalo 576 331 žiakov, z toho 47 701 rómskych, t.j. 8,28%.
4. Najvyššie percentuálne zastúpenie rómskych žiakov v ZŠ v školskom roku 200/2001 bolo v okresoch Rimavská Sobota 35,52%, Revúca 33,67%, Rožňava 30,12%, Košice okolie 31,63%, Gelnica 28,48%.
5. Podľa výsledkov prieskumu priemerný medziročný počet rómskych žiakov, ktorí plnia povinnú školskú dochádzku je v posledných štyroch rokoch 6%.
6. V SR na MŠ a ZŠ je 52 092 rómskych žiakov, z čoho vyplýva že danej problematike je potrebné venovať mimoriadnu pozornosť.
7. Podľa jednotlivých krajov v SR je najvyššie zastúpenie rómskych detí a žiakov v Košickom(19,24%), Prešovskom(14,49%) a Banskobystrickom (14,19%) kraji.

1. V lokalitách Prešovského a Košického kraja bolo zapojených do prieskumu 78 MŠ, podkladový materiál bol použiteľný zo 72 MŠ.
2. V uvedených 72 MŠ v školskom roku 200/2001 navštevovalo 2490 detí, z toho rómskych 774, t. j. 31,08%. Táto zaškolenosť rómskych detí v MŠ je nízka. V prípade detí postupujúcich do ZŠ táto absencia je veľmi citelná a podieľa sa vo veľkej miere na ich prvotnom školskom neúspechu. Aj z týchto dôvodov je opodstatnený návrh na povinné zaškolenie v MŠ pred nástupom dieťaťa do školy.
3. V sledovaných lokalitách Prešovského a Košického kraja z celkového počtu odkladov povinnej školskej dochádzky tvoria až 48,16% odklady rómskych žiakov, z čoho vyplýva že vysoký počet rómskych detí nie je dostatočne pripravených pre úspešný vstup do školy. Alarmujúce je zistenie, že tieto deti nie sú po odklade povinnej školskej dochádzky zaškolené v predškolských zariadeniach, ale zostávajú doma bez potrebnej výchovnej stimulácie. Uvedené zistenie potvrdzuje opodstatnenosť zriaďovania nultých ročníkov.
4. V sledovaných lokalitách Košického a Prešovského kraja zo žiakov, ktorí v školskom roku 2000/2001 opakovali ročník až 93,63% tvorili rómski žiaci. Príčiny neúspešnosti môžu spočívať:
  - a) deti nastupujú do školy nedostatočne pripravené v oblasti mentálnej, sociálnej, emocionálnej a pracovno-motivačnej,
  - b) učebné osnovy sú náročné v obsahu i rozsahu učiva. Je potrebné voliť účinné metódy a formy práce, pracovať podľa alternatívnych učebných osnov, využívať aj netradičné formy edukácie - integrované, tematické.....,
  - c) žiakovi nie je venovaná individuálna pedagogicko-diagnostická pozornosť,
  - d) vysoké počty žiakov v triede, veľké rozdiely medzi žiakmi vo vedomostiach, zručnostiach a výkonoch a hlavne veľké rozdiely v ochote a schopnosti vzdelávať sa.
5. Závažným problémom je dochádzka rómskych žiakov do školy (na celkovo vymeškaných hodinách sa podieľajú 55,13%, na počte neospravedlnených hodín až 94,5%), čo si vyžaduje serióznu analýzu príčin a následné vypracovanie opatrení.
6. V rámci správania sa žiakov na škole sme okrem dochádzky venovali pozornosť i udeľovaniu pochvál a pokarhaní v Košickom a Prešovskom kraji na sledovaných školách. U

rómskych žiakov vysoko prevyšujú pokarhania nad pochvalami, z toho sa dá usudzovať na významnejšie porušovanie stanovených sociálnych noriem v súvislosti so širokým spektrom príčin.

7. S predchádzajúcimi zisteniami, nie je prekvapujúce, o to však závažnejšie poznanie, že v školskom roku 2000/2001 v Košickom a Prešovskom kraji na sledovaných ZŠ z rómskych žiakov, ktorí dokončili školskú dochádzku na ZŠ, prešlo na SŠ iba 45%. Teda väčšina rómskych žiakov -absolventov ZŠ sa nepripravuje na žiadne povolanie a nebuduje si svoju profesijnú kariéru.

8. Pri sledovaní danej problematiky sme za potrebné považovali venovať pozornosť aj učiteľom, ktorí vyučujú a vychovávajú rómskych žiakov. Zisťovali sme kvalifikovanosť učiteľov na 79 ZŠ Košického a Prešovského kraja. 22,69% z nich bolo nekvalifikovaných, na I. stupni ZŠ až jedna tretina, pričom možnosť ďalšieho vzdelávania učiteľov na sledovaných školách je veľmi zlá.

9. Zistenia tohto prieskumu /dochádzka žiakov do školy, znížená známka zo správania, pokarhania / potvrdzujú aj výsledky analýzy "Informácia o analýze výskytu záškoláctva a problémového správania žiakov v ZŠ a SŠ v SR".

ZÁVER

Je niekoľko dôvodov, pre ktoré je potrebné venovať pozornosť postaveniu rómskeho dieťaťa a žiaka v školskom výchovno-vzdelávacom systéme. Kľúčovým momentom sa javí potreba jeho multiperspektívneho vzdelávania. Ak sa hovorí o multiperspektívnom vzdelávaní, predpokladá sa taká vzdelávacia stratégia, ktorá umožňuje uplatňovať ideu pluralizmu tak v školskej triede, ako aj v učebniciach. Je to jedna z foriem prevencie proti nacionalizmu, multikultúrnemu konfliktu.

Základné kroky vedúce k samotnej realizácii vzdelávania súvisia:

1. so slobodou osobnosti,
2. s určením identity,
3. s potrebou zvyšovania sebaúcty nielen detí, žiakov a študentov, ale celkovo občanov rómskej národnostnej menšiny,
4. s nutnosťou vstúpenia zodpovednosti za svoje konanie voči sebe i voči iným.

Vzhľadom k predpokladom a aj možnostiam rómskej národnostnej menšiny na jednej strane a školského systému SR na strane druhej, je potrebné využívať, podporovať, zavádzať do praxe účinné alternatívne spôsoby výučby, a to aj za pomoci nadácií, občianskych združení, zahraničných partnerov, atď.

Nutná je intenzívna medzirezortná spolupráca pri riešení problémov, ktoré sú produktom podmienok, okolností a skutočností iného charakteru než len školstva (zdravotný, sociálny, ekonomický, demografický aspekt).

Táto publikácia je určená každému, kto sa problémom vzdelávania a výchovy Rómov venuje, ale aj širokej verejnosti, za účelom objektívnej informovanosti a zároveň aj ako inšpirácia a podnet pre hľadanie východísk riešenia širších súvislostí danej problematiky.

Získané informácie z prieskumu v ďalšej fáze analyzovať a vyhodnotiť, stanoviť priority riešenia negatívnych javov a stavov, tam kde je to možné realizovať nápravu, ale hlavnú pozornosť venovať prevencii. Pozitívne zistenie zúžitkovať ako modelové aktivity.

Autori dúfajú, že niektoré zistené skutočnosti z prieskumu, potvrdili alebo vyvrátili doposiaľ len predpokladané a empirické poznatky, odhady z oblasti edukácie Rómov a výsledky sa môžu stať východiskom pre ciele riešenie daných problémov.

Zoznam bibliografických odkazov

Tomková, E.: Informácia o analýze výskytu záškoláctva a problémového správania žiakov v ZŠ a SŠ v SR.

Říčan, P.: S Romy žít budeme – jde o to jak. Praha, Portál, 1998.

Šišková, T.: Výchova k toleranci a proti rasizmu. Praha, Portál, 1998.

Maczejková, M. a kol. : Přípravný - nultý ročník v ZŠ pre šest'ročné deti nepripravené pre úspešný vstup do školy. MC Prešov, 2000.

PRÍLOHY

Príloha A**Okres:**

Počet škôl v priamom riadení OÚ	
--	--

Počet MŠ		
z toho s	poldenným	
	celodenným	
	týždenným	

Počet ZŠ		
z toho	plneorganizované	
	malotriedne	
	so zmenou prevádzkou	

Počet oddelení ŠKD		
Počet žiakov navštevujúcich ŠKD		
z toho stravníkov v ŠJ		
Počet Rómov navštevujúcich ŠKD		
z toho stravníkov v ŠJ		

Počet ŠJ		
Počet stravníkov(žiakov)		
z toho Rómov		

Príloha B

Dotazník MŠ 1 (vyplňa riaditeľ školy)

Názov a sídlo školy:

Vyučovaci jazyk:

1. V akej lokalite sa materská škola nachádza:

na vidieku   v meste   na sídlisku   v osade

2. Materská škola je:

jednotriedna   viactriedna   samostatná trieda   zmiešaná

3. Materská škola s prevádzkou:

celodennou   poldennou   týždennou

4. Je školská jedáleň pri materskej škole:

áno   nie

5. Veková skladba detí navštevujúcich materskú školu:

A) Počet žiakov školy v školskom roku 2000/2001:		
B) Z toho rómskych:		
C) Počet tried:		
D) Vekové zloženie (podľa dátumu 31.8.)	Spolu	Z toho Rómov
do 3 rokov		
3 ročné		
4 ročné		
5 ročné		
6 ročné		
nad 6 rokov		
s odkladom povinnej školskej dochádzky		

6. Na výchovnom procese v materskej škole sa podieľajú:

riaditeľka školy

učiteľky

rómske asistentky

rómske matky

7. V materskej škole sa pracuje podľa:

výchovného programu pre materské školy,

podľa projektu, ak áno, akého?

8. Prečo podľa Vás dáva rodič zaškoliť dieťa? (Určte v %)

Dôvod zaškolenia	Celkovo	rómska rodina
vzdelávací motív		
socializačný motív		
existenčný (strava a pod.) motív		
iný motív		

9. Ako motivujete rodičov, aby dali zaškoliť svoje dieťa v materskej škole? (Určte poradie.)

Spôsob motivácie	Celkovo	rómska rodina
návšteva rodiny		
pohovory s matkou		
pohovory s otcom		
pohovory s oboma rodičmi		
prednáškami v materskej škole		
prednáškami v osade		
besedy v materskej škole		
besedy v osade		
iné		

10. Určte poradie s akými schopnosťami a zručnosťami dieťa do materskej školy prichádza. (Určte poradie od najviac osvojených po najmenej.)

Schopnosti a zručnosti	Celkovo	rómske dieťa
jemná motorika		
pozornosť		
zrakové vnímanie		
sluchové vnímanie		
pamäť		
myslenie		
matematické predstavy		
komunikačné schopnosti		

11. Vyskytujú sa prejavy rasizmu v materskej škole? (Ak áno, aké?)

12. Aká je vybavenosť materskej školy? (Didaktická technika, hračky a pod.)

Dotazník MŠ 2 (vyplňa učiteľ materskej školy)

1. Vekové zloženie triedy:

A) Počet detí triedy v školskom roku 2000/2001:		
B) Z toho rómskych:		
C) Vekové zloženie (podľa dátumu 31.8.)	Spolu	Z toho Rómov
do 3 rokov		
3 ročné		
4 ročné		
5 ročné		
6 ročné		
nad 6 rokov		
s odkladom povinnej školskej dochádzky		

2. Priemerný počet súrodencov rómskych detí:

3. Aké je vzdelanie rodičov rómskych žiakov:

Vzdelanie (počet)	otec	matka
bez vzdelania		
neúplné základné		
základné		
učňovské		
stredoškolské s maturitou		
vysokoškolské		

4. Zamestnanosť rodičov rómskych žiakov:

Zamestnaní	Počet
obaja rodičia	
len otec	
len matka	
žiaden z rodičov	

5. Spôsob dopravy rómskych žiakov do školy a priemerná vzdialenosť:

- a) autobusom: km:
b) vlakom: km:
c) pešo: km:

6. Z celkového počtu rómskych žiakov býva :

- a) v panelovom dome: b) v rodinnom dome: c) chatrči: d) inak - ako:
a) v meste: b) v dedine: c) v osade: d) inak - ako :

7. Na akej úrovni sú hygienické návyky rómskych detí?

veľmi dobré
priemerné
slabé
žiadne

8. V akom jazyku rómske deti komunikujú:

Jazyk	Počet			
	s rovesníkmi	s rodičmi	so spolužiakmi	s učiteľom
slovenský				
český				
ukrajinský				
rómsky				
poľský				
maďarský				

9. Na akej úrovni je spolupráca s rodinou?

Dotazník ZŠ 1

1. Uveďte základné údaje o škole:

Názov a sídlo školy:

Vyučovací jazyk:

A) Počet žiakov školy v školskom roku 2000/2001:	
B) Z toho rómskych:	
C) Počet chlapcov:	
D) Z toho Rómov:	
E) Počet dievčat:	
F) Z toho Rómov:	

2. Typ školy:

- a) plneorganizovaná
- b) malotriedna
- c) so zmennou prevádzkou
- d) len ročníky 1. – 4.

3. Spôsob dopravy rómskych žiakov do školy a priemerná vzdialenosť:

- a) autobusom: km:
- b) vlakom: km:
- c) pešo: km:

4. Z celkového počtu rómskych žiakov býva :

- a) v panelovom dome: b) v rodinnom dome: c) chatrči: d) inak - ako:
- a) v meste: b) v dedine: c) v osade: d) inak - ako :

5. Počet realizovaných odkladov školskej dochádzky pre školský rok 2000/2001

počet detí :   z toho rómskych :

10. Výchovno-vzdelávací proces sa realizuje podľa :

- štandardných učebných osnov
- alternatívnych

Alternatíva	Ročník	Počet tried	Počet žiakov	Z toho Rómov	Poznámka

- kombinovaných
- iné

11. Odchod žiakov v školskom 1999/2000

Žiaci, dokončili školskú dochádzku na ZŠ v ročníku	Počet žiakov	
	Spolu	Z toho Rómov
přípravný		
1. ročník		
2. ročník		
3. ročník		
4. ročník		
příp.- 4. ročník		
5. ročník		
6. ročník		
7. ročník		
8. ročník		
9. ročník		
5. – 9. ročník		
Spolu		

Prešli do stredných škôl	OU		SOU		SOŠ		Gymnázia	
	Spolu	Z toho Rómov	Spolu	Z toho Rómov	Spolu	Z toho Rómov	Spolu	Z toho Rómov
7. ročník								
8. ročník								
9. ročník								
Spolu								

12. ŠKD:

Počet oddelení ŠKD	
Počet žiakov navštevujúcich ŠKD	
Z toho stravníkov v ŠJ	
Počet Rómov navštevujúcich ŠKD	
Z toho stravníkov v ŠJ	

13. Krúžková a záujmová činnosť v rámci školy:

Názov krúžku	Vedúci *)	Počet žiakov	Z toho Rómov

*) T – zamestnanec školy

I – iní pracovníci z radov rodičov, iných inštitúcií

14. Možnosť stravovania sa žiakov v ŠJ:

áno   nie

Počet stravujúcich sa žiakov ..... z toho Rómov .....

15. Spolupráca školy s rómskou rodinou (v %):

veľmi dobrá

priemerná

slabá

žiadna

Ktoré formy spolupráce s rodinou škola realizuje (uved'te):

Dotazník ZŠ 2

1. Uved'te základné údaje o škole:

A) Počet žiakov školy v školskom roku 2000/2001:		
B) Z toho rómskych:		
C) Počet členov pedagogického zboru:		
<u>Z toho žien</u>		
Z toho mužov		
D)	Pedagogická prax (celkovo)	Z toho počet rokov praxe na škole
0 – 5 rokov (počet učiteľ'ov)		
5 –10		
10 – 15		
15 – 20		
20 – 25		
25 – 30		
30 a viac		

2. Uved'te počet učiteľov v jednotlivých položkách:

Zastúpenie učiteľov a vychovávateľov	1. stupeň		2. stupeň	Spolu ZŠ
	učiteľov	vychov.		
*kvalifikovaných a vyučujúcich len svoje aprobačné predmety (študijný odbor)				
* kvalifikovaných a pritom aj neodborne vyučujúcich				
*kvalifikovaných, ale neodborne vyučujúcich				
*nekvalifikovaných				
*				

3. Uved'te, koľkí učitelia na škole absolvovali:

Forma ďalšieho vzdelávania	1.stupeň	2.stupeň	Spolu ZŠ
Absolventov 1. kvalifikačnej skúšky, alebo jej náhrady			
Absolventov 2. kvalifikačnej skúšky, alebo jej náhrady			
Absolventov špecializačného inovačného štúdia			
Absolventov špecializačného kvalifikačného štúdia			
Absolventov rozširujúceho štúdia (na vysokej škole)			
Priebežné vzdelávanie orientované na problematiku výchovy a vzdelávania rómskych žiakov			

4. Uved'te, aké formy ďalšieho vzdelávania by ste uvítali pre učiteľov pôsobiacich medzi rómskymi žiakmi :

Dotazník SŠ 1

1. Uveďte základné údaje o škole:

Názov a sídlo školy:

Vyučovací jazyk:

A) Počet žiakov školy v školskom roku 2000/2001:		
B) Z toho rómskych:		
C) Počet chlapcov:		
D) Z toho Rómov:		
E) Počet dievčat:		
F) Z toho Rómov:		
G) Rozdelenie žiakov podľa ročníkov	Počet žiakov	Z toho Rómov
1. ročník		
2. ročník		
3. ročník		
4. ročník		
5. ročník		
6. ročník		
Spolu		

2. Spôsob dopravy rómskych žiakov do školy a priemerná vzdialenosť:

a) autobusom: km:

b) vlakom: km:

c) pešo: km:

3. Z celkového počtu rómskych žiakov býva :

a) v panelovom dome: b) v rodinnom dome: c) chatrči: d) inak - ako:

a) v meste: b) v dedine: c) v osade: d) inak - ako :

4. Sociálne podmienky rómskych žiaka ich podnecujú k štúdiu:

a) pozitívne: b) sú málo podnetné: c) negatívne:

5. Postavenie rómskych žiakov v školskej triede a kvalita ich vzťahu s nerómskymi žiakmi je (v %):

a) normálne až veľmi dobré: b) pasívne: c) zlé - averzné: d) šikanovanie:

K jednotlivým typom uveďte stručne príčiny:

a)

b)

c)

d)

6. Účasť rómskych žiakov na mimoškolských aktivitách:

a) predmetové olympiády: b) SOČ: c) literárno-umelecké: d) športové:

7. Vzťah rodičov rómskych žiakov ku škole a k učiteľom (počet):

a) aktívny - pozitívny: b) aktívny - negatívny: c) pasívny - nezáujem:

8. Vzťah učiteľov školy k rómskym žiakom:

a) pozitívny - podporný: b) záporný: c) pasívny:

9. Záujem rodičov rómskych žiakov o výchovno-vzdelávacie výsledky svojich detí:

a) pravidelný: b) sporadický: c) nezáujem:

10. Úroveň sebamotivácie (záujmu) k štúdiu, jeho výsledkom a čím je determinované:

- a) veľmi dobrá:
- b) primeraná:
- c) slabá
- d) žiadna:

Uveďte príčiny: (stručne)

11. Formy zapojenia školy do spolupráce s tretím (nevládnym) sektorom: (stručne popíšte)

12. Výchovo-vzdelávacie výsledky rómskych žiakov - podľa platnej klasifikácie:

Ročník	Prospeli s vyzn.	Prospeli veľmi dobre	Prospeli	Konali opravné skúšky	Neprospeli	Zanechali štúdium
1. ročník						
2. ročník						
3. ročník						
4. ročník						
5. ročník						
6. ročník						
Spolu						

Uved'te najčastejšie ťažkosti rómskych žiakov pri štúdiu:

13. Úspešnosť rómskych žiakov na prijímacích skúškach na VŠ a pomaturitnom (nadstavbovom) štúdiu a v praxi:

- a) vysoké školy (VŠ):
- b) pomaturitné, nadstavbové:
- c) v praxi - v akých odboroch a profesiách:

14. Úroveň výchovy: (dodržiavanie školského poriadku, asociálne prejavy a pod.)

- a) v norme:
- b) menšie priestupky:
- c) hrubé porušovanie:
- d) kontakt s políciou:
- e) kontakt so súdom:
- f) iné - aké:

Pochvaly:

- a) triednym učiteľom:
- b) riaditeľom školy:
- c) iné - aké:

Tresty:

- a) napomenutie triednym učiteľom:
- b) pokarhanie triednym učiteľom:
- c) pokarhanie riaditeľom školy:

- d) zníženie známky zo správania:
uspokojivé: menej uspokojivé: neuspokojivé:
- e) podmienené. vylúčenie:
- f) vylúčenie zo školy:

15. Vaše návrhy ?

Riešitelia : RNDr. Ľuboš Hvozdovič
Mgr. Mária Maczejková
PhDr. Elena Šimková
PaedDr. Viera Skoumalová
PaedDr. Anton Sedlák
PhDr. František Godla
Ing. Katarína Ondrášová
PaedDr. Ivan Pavlov

Názov : Vyhodnotenie prieskumu o postavení rómskeho dieťaťa
a žiaka vo výchovno-vzdelávacom systéme SR

Oponent : doc. PhDr. Milan Portík, CSc.

Jazyková
úprava : PhDr. Zora Mihoková

Vydavateľ : Metodické centrum Prešov

Za vydanie
zodpovedá : PaedDr. Ivan Pavlov
riaditeľ MC

Náklad : 500 ks

Rok vydania: 2002

1. vydanie

ISBN 80-8045-266-0

